

<http://dx.doi.org/10.16926/gea.2021.01.11>

Paweł DU VALL

<https://orcid.org/0000-0002-5405-0885>

Izba Adwokacka w Warszawie, aplikant adwokacki

e-mail: pawel.duvall@yahoo.com

Park narodowy jako prawna forma ochrony przyrody – analiza wybranych zagadnień z uwzględnieniem przykładu Ojcowskiego Parku Narodowego

Streszczenie

Od wielu lat – w skali globalnej, na poziomie europejskim, jak i w Polsce – podejmowane są działania ukierunkowane na stworzenie efektywnych prawnych ram ochrony przyrody. Przyroda podlega ochronie w prawie międzynarodowym, prawie Unii Europejskiej i prawie polskim. Aktami prawa europejskiego, na które należy zwrócić uwagę z punktu widzenia niniejszego artykułu (wyjąwszy postanowienia traktatów UE), są tzw. dyrektywa ptasia i dyrektywa siedliskowa. Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 r. stanowi, że Rzeczpospolita Polska strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. W prawie krajowym podstawowym aktem prawnym rangi ustawowej określającym cele, zasady i formy ochrony przyrody żywej i nieożywionej oraz krajobrazu jest ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Celem niniejszej analizy dotyczącej wybranych przepisów prawa regulujących funkcjonowanie parków narodowych w Polsce jest próba oceny, czy obowiązujące prawo w sposób efektywny chroni przyrodę, czy może jest ono raczej zbiorem postulatów trudnych bądź niemożliwych do urzeczywistnienia. Kwestia ta jest kluczowa dla istnienia tak unikatowych obszarów, jak Ojcowski Park Narodowy. Odpowiedź na pytanie, czy park narodowy – jako forma ochrony przyrody – jest chroniony w Polsce w sposób efektywny, jest niejednoznaczna. Ilustrują to liczne przykłady, z których kilka zostało wskazanych w niniejszym artykule.

Słowa kluczowe: park narodowy, ochrona przyrody, ustawa o ochronie przyrody, Ojcowski Park Narodowy, Jura Krakowsko-Częstochowska, planowanie przestrzenne, otulina parku narodowego.

Wprowadzenie

W ciągu ostatniego półwiecza populacja zwierząt uległa zmniejszeniu o ponad połowę, a każdego roku bezpowrotnie kurczy się obszar lasów¹. Równoległe od wielu lat – tak w skali globalnej², na poziomie europejskim, jak i w Polsce – podejmowane są działania ukierunkowane na stworzenie prawnych ram ochrony przyrody³. Zaczynając od aktu prawnego stojącego na szczycie hierarchii polskich norm prawnych – z zastrzeżeniem szczególnego miejsca prawa europejskiego, jakie zajmuje w porządkach prawnych Państw Członkowskich Unii Europejskiej⁴ – należy przytoczyć treść polskiej Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r., która stanowi, że

Rzeczpospolita Polska [...] strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju⁵.

W prawie Unii Europejskiej przepisy o ochronie środowiska zawarte są zarówno w traktatach, jak i tzw. pochodnych aktach prawnych. I tak, zgodnie z art. 11 Traktatu o Unii Europejskiej

¹ Por. *Lasy*, <https://www.wwf.pl/lasy/> [dostęp: 24.02.2021], *Gatunki*, <https://www.wwf.pl/zagrozzone-gatunki/> [dostęp: 24.02.2021].

² Przykładem wiążącej Polskę umowy międzynarodowej z zakresu ochrony przyrody jest m.in.: Europejska Konwencja krajobrazowa sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r., Dz.U. 2006 nr 14, poz. 98 z dnia 29.01.2006; Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r., Dz.U. 1976 nr 32, poz. 190 z dnia 30.09.1976; Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk, sporządzona w Bernie dnia 19 września 1979 r., Dz.U. 1996 nr 58, poz. 263.

³ W literaturze wskazuje się, że „przyroda” nie została normatywnie zdefiniowana; D. Danecka, *Podstawowe zasady i wartości w prawie ochrony przyrody*, [w:] D. Danecka, J. Kierzkowska, D. Trzcicka, *Ograniczenia działalności gospodarczej ze względu na ochronę przyrody*, Warszawa 2018, s. 17 i n.; równocześnie należy zwrócić uwagę na brzmienie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody [u.o.p.], Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Dz.U. 2004 nr 92, poz. 880 ze zm.: Ochrona przyrody w rozumieniu ustawy polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody: dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów; roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową; zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia; siedlisk przyrodniczych; siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów; tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt; krajobrazu; zieleni w miastach i wsiach; zadrzewień.

⁴ Prawo europejskie cechuje pierwszeństwo (*supremacy*) wobec prawa krajowego, zgodnie z utrwalonym i nie budzącym wątpliwości orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości UE (TSUE) w Luksemburgu; por. S. Weatherill, *EU Law, Cases and Materials*, Oxford 2010, s. 79 i n.; por. Wyrok TSUE w sprawie *Costa v. Enel* sygn. [1964] ECR 585.

⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483 z dnia 16.07.1997, art. 5 *in fine*; pojęcie „środowisko” należy rozumieć w sposób szeroki, tj. obejmujący wszelkie jego elementy; ponadto, jak wskazuje P. Tuleja, zasada zrównoważonego rozwoju oznacza m.in. to, że „ingerencja w środowisko powinna być jak najmniejsza, a korzyści społeczne płynące z tej ingerencji powinny przeważać nad szkodami” – por. P. Tuleja, [w:] P. Czarny, M. Florczak-Wątor, B. Naleziński, P. Radziejewicz, P. Tuleja, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2019, art. 5.

przy ustalaniu i realizacji polityk i działań Unii, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, muszą być brane pod uwagę wymogi ochrony środowiska⁶.

Art. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, stanowi natomiast, że „[Unia] działa na rzecz trwałego rozwoju Europy, którego podstawą jest [...] wysoki poziom ochrony i poprawy jakości środowiska”⁷. Pochodnymi źródłami prawa europejskiego, na które należy zwrócić uwagę z punktu widzenia tematyki niniejszego artykułu, są – przykładowo – tzw. dyrektywa ptasia i dyrektywa siedliskowa⁸. W prawie krajowym podstawowym aktem prawnym rangi ustawowej określającym cele, zasady i formy ochrony przyrody żywej i nieożywionej oraz krajobrazu jest ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody [dalej: ustawa o ochronie przyrody; u.o.p.]. Ustawa ta – implementująca kilka aktów prawnych Unii Europejskiej – w szczególności określa zakres przedmiotowy i cele ochrony przyrody oraz zawiera definicje legalne parku narodowego, rezerwatu przyrody, parku krajobrazowego, obszaru chronionego krajobrazu, obszaru Natura 2000 i in⁹.

Niniejszy artykuł zawiera przegląd najistotniejszych, zdaniem autora tego artykułu, uregulowań prawnych dotyczących parków narodowych z uwzględnieniem Ojcowskiego Parku Narodowego [dalej: OPN] utworzonego na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 stycznia 1956 r.¹⁰, będącego jednym ze „specjalnych obszarów ochrony siedlisk” wchodzących w skład obszarów chronionych Natura 2000 – największej na świecie sieci obszarów chronionych¹¹.

Warto zwrócić uwagę na ten park narodowy; jest on unikalnym przykładem tego, jak przenika się dziedzictwo naturalne i kulturowe: zróżnicowana rzeźba

⁶ Traktat o Unii Europejskiej, Dz.U. 2009 nr 203, poz. 1569, art. 11; należy wskazać, że ten przepis w istocie realizuje normę z art. 3 ust. 3 TFUE; por. M. Górski, M. Michalak, [w:] D. Miąsik, N. Półtorak, A. Wróbel (red.), *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Komentarz*, t. 1: (art. 1–89), Warszawa 2012, art. 11.

⁷ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz.U. 2009 nr 203, poz. 1569, art. 3 ust. 3.

⁸ Należy wymienić następujące akty prawne Unii Europejskiej z zakresu ochrony przyrody: 1) dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa [dyrektywa ptasia] (Dz. Urz. WE L 103 z 25.04.1979, s. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 1, s. 98, z późn. zm.; wersja ujednolicona: Dz.U.UE L z dnia 26 stycznia 2010 r.); 2) dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory [dyrektywa siedliskowa] (Dz. Urz. WE L 206 z 22.07.1992, s. 7, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, s. 102, z późn. zm.) i in.

⁹ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Dz.U. 2004 nr 92, poz. 880 ze zm.; zgodnie z u.o.p., celem ochrony przyrody jest m.in.: utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów, zachowanie różnorodności biologicznej, zachowanie dziedzictwa geologicznego i paleontologicznego; ochrona walorów krajobrazowych – por. art. 2 ust 2 u.o.p. Niniejszy artykuł jest skoncentrowany przede wszystkim na postanowieniach tej ustawy.

¹⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 stycznia 1956 r. w sprawie utworzenia Ojcowskiego Parku Narodowego, Dz.U. 1956 nr 4, poz. 22 z dnia 11.02.1956.

¹¹ *Natura 2000. Dolina Prądnika w sieci Natura 2000*, http://www.ojcowskiparknarodowy.pl/main/natura_2000.html/ [dostęp: 11.01.2021], por. *Natura 2000*, https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm/ [dostęp: 24.02.2021].

terenu (spektakularne doliny – jary krasowe Prądnika i Sąsówki; wąwozy jurajskie, ostańce skalne itd.), liczne (kilkaset) jaskinie, bogactwo fauny (np. nietoperze) i flory – wraz z interesującymi przykładami muraw kserotermicznych, zabytki z okresu średniowiecza i renesansu (np. zamki w Ojcowie i Pieskowej Skale), architektura przełomu XIX i XX w. (wille) itd.¹²

Równocześnie bezpośrednie sąsiedztwo drugiego największego miasta w Polsce – Krakowa – oraz bliskość największej w kraju konurbacji śląsko-dąbrowskiej w istotny sposób wpływa na przyrodę OPN (napór osadnictwa, zanieczyszczenie środowiska), stanowiąc zarazem wyzwanie w obszarze stosowania prawa.

Celem dokonania poniższej analizy wybranych przepisów prawa regulujących funkcjonowanie parków narodowych w Polsce jest próba oceny tego, czy obowiązujące prawo w sposób efektywny chroni przyrodę – czy też jest ono raczej zbiorem trudnych bądź niemożliwych do urzeczywistnienia postulatów. Odpowiedź na pytanie, czy park narodowy – jako forma ochrona przyrody – jest chroniony w Polsce w sposób efektywny, jest niejednoznaczna, co ilustrują liczne przykłady, z których kilka zostanie przedstawionych w niniejszym artykule. Kończąc kilka słów wprowadzenia, należy podkreślić, że przedstawione poniżej wybrane zagadnienia prawne stanowią w istocie jedynie punkt wyjścia do dalszych rozważań wobec niezwykle szerokiej problematyki, jaką jest prawo regulujące ochronę parków narodowych.

1. Pojęcie parku narodowego

Ustawa o ochronie przyrody wyróżnia dziesięć form ochrony przyrody¹³. Są to: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów. Obejmowanie zasobów, tworów i składników przyrody formami ochrony przyrody stanowi sposób realizacji celów ochrony przyrody, którymi są: utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów; zachowanie różnorodności biologicznej; zachowanie dziedzictwa geologicznego i paleontologicznego; zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów – wraz z ich siedliskami przez ich utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony; ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień; utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, a także pozostałych zasobów,

¹² Por. *Geologia*, <http://www.ojcowskiParkNarodowy.pl/main/geologia.html/> [dostęp: 24.02.2021], *Człowiek w Dolinie Prądnika*, http://www.ojcowskiParkNarodowy.pl/main/czlowiek_w_dolinie_pradnika.html/ [dostęp: 24.02.2021].

¹³ U.o.p., art. 6 ust. 1.

tworów i składników przyrody; kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody¹⁴. Przedmiot niniejszego opracowania stanowią parki narodowe, dlatego w pierwszej kolejności należy przywołać definicję legalną tej formy ochrony przyrody.

Park narodowy to obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe¹⁵. W orzecznictwie zauważa się, że

nie tylko sama przyroda podlega ochronie na terenie parku narodowego, ale także jego walory krajobrazowe, które należy rozumieć jako wartości ekologiczne, estetyczne lub kulturowe obszaru oraz związane z nim rzeźbę terenu, twory i składniki przyrody, ukształtowane przez siły przyrody lub działalność człowieka¹⁶.

Celem utworzenia parku narodowego jest zachowanie różnorodności biologicznej, zasobów, tworów oraz składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenie właściwego stanu zasobów i składników przyrody, jak również odtworzenie zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów¹⁷.

Na terenie parku narodowego – tj. obszaru parku, a nie jego otuliny¹⁸ (pojęcie otuliny zostanie przedstawione w dalszej części artykułu) – zabrania się, w szczególności: budowy lub przebudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego; chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt; zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu; ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego; umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody (z wyjątkiem znaków drogowych); zakłócania ciszy¹⁹. W razie popełnienia określonego prawem wykroczenia, funkcjonariusze Straży Parku oraz inni pracownicy parków narodowych mają możliwość nakładania grzywien w drodze mandatu karnego²⁰.

¹⁴ Ibidem, art. 2 ust. 2 i art. 3 pkt 2.

¹⁵ Ibidem, art. 8 ust. 1.

¹⁶ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 24 listopada 2010 r. IV SA/Wa 1630/10.

¹⁷ U.o.p., art. 8 ust. 2.

¹⁸ Por. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 4 sierpnia 2009 r. IV SA/Wa 698/09; por. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 5 października 2007 r. II SA/Go 471/07.

¹⁹ U.o.p., art. 15 ust. 1.

²⁰ Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2005 r. w sprawie nadania funkcjonariuszom Straży Parku w parkach narodowych oraz innym pracownikom parków narodowych, którym przysługują uprawnienia funkcjonariusza Straży Parku, uprawnień do nakładania

Minister właściwy do spraw środowiska, po zasięgnięciu opinii dyrektora parku narodowego, może zezwolić na obszarze parku narodowego na odstępstwa od wspomnianych zakazów, jeżeli jest to uzasadnione, w szczególności, potrzebą ochrony przyrody, wykonywaniem badań naukowych, celami edukacyjnymi, kulturowymi, turystycznymi, rekreacyjnymi lub sportowymi, lub kultu religijnego i nie spowoduje to negatywnego oddziaływania na przyrodę parku narodowego²¹.

Określenie i zmiana granic parku narodowego następuje w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, które określa jego obszar, przebieg granicy, otulinę i nieruchomości Skarbu Państwa nieoddawane w użytkowanie wieczyste parkowi narodowemu (art. 10 ust. 1)²².

I tak, rozporządzenie w sprawie Ojcowskiego Parku Narodowego²³ stanowi, że park ten obejmuje obszar 2145,62 ha (najmniejszy w kraju) i szczegółowo określa jego granice (§ 2). Rozporządzenie to stanowi, że wokół OPN tworzy się strefę ochronną (otulinę), mającą powierzchnię 6777 ha oraz szczegółowo określa jej obszar (§ 6). Ponadto, w ramach tej otuliny Minister Środowiska ustanowił – w drodze rozporządzenia, na podstawie delegacji ustawowej²⁴ – strefę ochronną zwierząt łownych o powierzchni 2414 ha²⁵.

2. Plan ochrony parku narodowego

Dla parku narodowego sporządza się plan ochrony na okres 20 lat, który zawiera:

- 1) cele ochrony przyrody oraz wskazanie przyrodniczych i społecznych uwarunkowań ich realizacji; 2) identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków; 3) wskazanie obszarów ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej; 4) określenie działań ochron-

grzywien w drodze mandatu karnego, Dz.U. 2005 nr 74, poz. 648 – na podstawie art. 95 § 5 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. 2001 nr 106, poz. 1148, z 2003 r. nr 109, poz. 1031 i nr 213, poz. 2081 oraz z 2004 r. nr 128, poz. 1351).

²¹ U.o.p., art. 15 ust. 3; postępowanie z art. 15 ust. 3 ustawy z 2004 r. o ochronie przyrody wszczyna się na wniosek strony; por. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 27 lutego 2008 r. IV SA/Wa 2550/07.

²² Przepis ten stanowi delegację ustawową dla Rady Ministrów do utworzenia parku narodowego; por. K. Gruszecki, *Ustawa o ochronie przyrody. Komentarz*, LEX/el. 2020, komentarz do art. 10 u.o.p.

²³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 sierpnia 1997 r. w sprawie Ojcowskiego Parku Narodowego, Dz.U. 1997 nr 99, poz. 607 z dnia 21.08.1997.

²⁴ Na podstawie art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. nr 92, poz. 880).

²⁵ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 kwietnia 2005 r. w sprawie ustanowienia strefy ochronnej zwierząt łownych w otulinie Ojcowskiego Parku Narodowego, Dz.U. 2005 nr 85, poz. 731 ze zm. z dnia 16.05.2005.

nych na obszarach ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej, z podaniem rodzaju, zakresu i lokalizacji tych działań; 5) wskazanie obszarów i miejsc udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych, amatorskiego połowu ryb i rybactwa oraz określenie sposobów ich udostępniania; 6) wskazanie miejsc, w których może być prowadzona działalność wytwórcza, handlowa i rolnicza; 7) ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw [...]»²⁶.

Dyrektor parku narodowego przygotowuje projekt planu ochrony, który następnie zostaje ustanowiony w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw środowiska²⁷. Procedura ustanowienia planu ochrony zakłada udział społeczeństwa i organów jednostek samorządu terytorialnego²⁸.

Do czasu ustanowienia planu ochrony minister właściwy do spraw środowiska ustanawia w drodze zarządzenia zadania ochronne parku narodowego, obejmujące horyzont czasowy nie dłuższy niż 5 lat (art. 22 u.o.p.). Zadania ochronne uwzględniają cztery kwestie, tj.: zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne dla parku narodowego oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków; szczegółowy opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów; opis sposobów czynnej ochrony gatunków roślin, zwierząt lub grzybów; identyfikację obszarów objętych ochroną ścisłą, czynną oraz krajobrazową.

I tak, OPN dokonał identyfikacji zagrożeń wewnętrznych²⁹ i zewnętrznych³⁰, wskazując zarazem na najistotniejsze wyzwania związane z ochroną przyrody³¹. Są to odpowiednio: zagrożenia dla jaskiń³², tj. uszkodzenie i niszczenie nacieków oraz namulisk w jaskiniach, zaśmiecanie ich wnętrza, niszczenie krat zabezpieczających, niepokojenie hibernujących nietoperzy³³, niszczenie wykopu archeolo-

²⁶ U.o.p., art. 18, 20 ust. 1 i 3.

²⁷ Ibidem, art. 19 ust. 1 pkt 1 i ust. 5.

²⁸ Ibidem, art. 19 ust. 1a i 2.

²⁹ U.o.p. definiuje zagrożenie wewnętrzne w następujący sposób: czynnik mogący wywołać niekorzystne zmiany cech fizycznych, chemicznych lub biologicznych zasobów, tworów i składników chronionej przyrody, walorów krajobrazowych oraz przebiegu procesów przyrodniczych, wynikający z przyczyn naturalnych lub z działalności człowieka w granicach obszarów lub obiektów podlegających ochronie prawnej (art. 5 pkt 28).

³⁰ U.o.p. stanowi, że zagrożenie zewnętrzne to czynnik mogący wywołać niekorzystne zmiany cech fizycznych, chemicznych lub biologicznych zasobów, tworów i składników chronionej przyrody, walorów krajobrazowych oraz przebiegu procesów przyrodniczych, wynikający z przyczyn naturalnych lub z działalności człowieka, mający swoje źródło poza granicami obszarów lub obiektów podlegających ochronie prawnej (art. 5 pkt 29).

³¹ Lista zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych, istniejących i potencjalnych, uszeregowanych od najistotniejszych zawarta jest w załączniku nr 1 do zarządzenia Ministra Klimatu z dnia 13 stycznia 2020 r. w sprawie zadań ochronnych dla Ojcowskiego Parku Narodowego na lata 2020–2022, poz. 9 (Dz.Urz.MK.2020.9 z dnia 22.07.2020).

³² Na terenie OPN, jak i na całej Jurze Krakowsko-Częstochowskiej, występują liczne jaskinie; por. J. Partyka, *Ojcowski Park Narodowy*, Warszawa 2018, s. 7–8.

³³ Do najbardziej charakterystycznych ssaków OPN należą nietoperze; por. ibidem, s. 17.

gicznego³⁴ w Jaskini Ciemnej³⁵, jak również presja urbanistyczna w otulinie Parku³⁶ związana z naporem osadnictwa w pobliżu granic Parku, a także związane z tym zanieczyszczenie powietrza, gleby i wód oraz zmniejszanie areału bytowania roślin i zwierząt³⁷.

Uważam, że wspomniana „identyfikacja zagrożeń” stanowi ważny zestaw informacji dla prawników. Może być ona bowiem punktem odniesienia do analizy efektywności instrumentów prawnych służących realizacji celów ochrony przyrody. Innymi słowy – to, czy owe instrumenty są efektywne, zawsze powinno być ustalane w oparciu o katalog zidentyfikowanych zagrożeń dla parku narodowego.

Dla przykładu – ustalenie, że uchwalane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w pobliżu parku narodowego nie przyczyniają się do zahamowania naporu osadnictwa wokół OPN (co nie pozostaje bez uszczerbku dla przyrody tego Parku), może świadczyć o tym, że dany instrument (np. przyjęcie aktu planowania) nie jest efektywny z punktu widzenia realizacji celów ochrony przyrody.

3. Planowanie przestrzenne a ochrona przyrody parku narodowego

Bez wątplenia art. 10 ust. 6 ustawy o ochronie przyrody jest przepisem prawa mającym fundamentalne znaczenie dla urzeczywistnienia celów ochrony przyrody, jak też – zarazem – celów tworzenia parków narodowych. Należy zatem szczególnie uważnie dokonywać jego interpretacji. Treść tego przepisu brzmi następująco:

projekty studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej w części dotyczącej parku narodowego i jego otuliny wymagają uzgodnienia z dyrektorem parku narodowego

³⁴ Wykopaliska archeologiczne służą do weryfikacji hipotez badawczych; por. *Wykopaliska archeologiczne*, <https://archeologia.com.pl/wykopaliska-archeologiczne/> [dostęp: 30.10.2020].

³⁵ Znajdująca się na terenie OPN Jaskinia Ciemna to ważne stanowisko archeologiczne i atrakcja turystyczna oraz miejsce zimowania licznych nietoperzy; por. *Jaskinia Ciemna*, http://www.ojcowskiparknarodowy.pl/main/jaskinia_ciemna.html/ [dostęp: 30.10.2020].

³⁶ Por. J. Partyka, *Ruch Turystyczny w polskich parkach narodowych*, „Folia Turistica. Turystyka i Ekologia” 2010, nr 22, s. 9; temat ten jest szeroko komentowany w prasie, dla przykładu por. *W cieniu otuliny*, wywiad Andrzeja Muszyńskiego z Józefem Partyką, „Miesięcznik Znak”, <https://www miesiecznik.znak.com.pl/w-cieniu-otuliny/> [dostęp: 21.03.2021], por. P. du Vall, *Ojcowski Park Narodowy może stać się wspomnieniem*, „Gazeta Wyborcza”, 22 sierpnia 2020, <https://krakow.wyborcza.pl/krakow/7,44425,26231901,ojcowski-park-narodowy-moze-stac-sie-wspomnieniem-list-czytelnika.html/> [dostęp: 30.10.2020].

³⁷ Załącznik nr 1 do zarządzenia Ministra Klimatu z dnia 13 stycznia 2020 r. w sprawie zadań ochronnych dla Ojcowskiego Parku Narodowego na lata 2020–2022, poz. 9.

w zakresie ustaleń tych planów, mogących mieć negatywny wpływ na ochronę przyrody parku narodowego³⁸.

Centralne pytanie – w związku z przytoczonym wyżej przepisem ustawy – dotyczy tego, czy i w jakim zakresie dyrektor parku narodowego może wpływać na kształt proponowanych aktów prawnych, o których mowa w art. 10 ust. 6 u.o.p. Przepis ten stanowi, że projekty aktów prawnych z zakresu planowania przestrzennego³⁹ „w części dotyczącej parku narodowego i jego otuliny” wymagają „uzgodnienia” z dyrektorem parku narodowego w zakresie, w którym postanowienia tych aktów prawnych „[mogą] mieć negatywny wpływ na ochronę przyrody parku narodowego”. W aktualnym orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego wskazuje się, że

w trybie art. 10 ust. 6 u.o.p. dokonywane są uzgodnienia. Są to uzgodnienia, a nie opinie, zatem takie uwagi, które winny być brane pod uwagę, a co za tym idzie w istocie przesądające o kształcie studium i planu⁴⁰.

W literaturze zaś podkreśla się, że takie brzmienie u.o.p. oznacza, że stanowisko dyrektora parku narodowego co do postanowień projektu aktu prawnego z zakresu planowania przestrzennego dotyczy obszaru parku narodowego i jego otuliny oraz że ma ono charakter wiążący⁴¹.

Co ciekawe, ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym [u.p.z.p.]⁴² w przepisach dot. procedury planistycznej – odpowiednio: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (art. 11 u.p.z.p.) i miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 17 u.p.z.p.) – nie wspomina dyrektora parku narodowego; art. 10 ust. 6 u.o.p. jest jednak przepisem szczególnym, a zatem wyrażenie stanowiska przez dyrektora parku narodowego jest konieczne w procedurze planistycznej⁴³.

Konkludując powyższe rozważania, należy podkreślić, że przyjmowanie ww. aktów prawnych z zakresu planowania przestrzennego stanowi potencjalnie istotny instrument służący realizacji celów ochrony przyrody wynikających z u.o.p.⁴⁴. Akty te definiują bowiem kierunek zagospodarowania obszarów sąsied-

³⁸ U.o.p. art. 10 ust. 6; kwestia planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej nie stanowi przedmiotu niniejszego opracowania.

³⁹ W niniejszym artykule projekty studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego [m.p.z.p.] zostały określone łącznie jako akty prawne z zakresu planowania przestrzennego.

⁴⁰ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 10 grudnia 2014 r. II OSK 1292/13 (dot. charakteru uzgodnień z dyrektorem parku narodowego).

⁴¹ Por. K. Gruszecki, op. cit., komentarz do art. 10 ust. 6 u.o.p.

⁴² Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Dz.U. 2003 nr 80, poz. 717 ze zm.

⁴³ Por. ibidem.

⁴⁴ Należy ponadto wskazać, że instrumenty o charakterze planistycznym stanowią istotny środek służący ochronie walorów o charakterze turystycznym, którymi są, w szczególności, obszary

dających z parkami narodowymi, co z kolei wywiera bezpośredni skutek na ich przyrodę oraz krajobraz⁴⁵.

4. Pojęcie otuliny parku narodowego

Otulina jest strefą ochronną graniczącą z parkiem narodowym i wyznaczoną indywidualnie dla niego w celu zabezpieczenia przed zagrożeniami zewnętrznymi wynikającymi z działalności człowieka⁴⁶. Stanowcze brzmienie przepisu ustawy („wyznacza się otulinę”) oznacza obligatoryjny charakter jej ustanowienia⁴⁷. W otulinie parku narodowego może zostać utworzona strefa ochronna zwierząt łownych w związku z potrzebą ochrony zwierząt w parku narodowym (art. 11 ust. 2 i 4 u.o.p.). Strefy tej nie włącza się w granice obwodów łowieckich⁴⁸, a ochrona zwierząt łownych w tej strefie należy do katalogu zadań dyrektora parku narodowego (art. 11 ust. 3 i 5 u.o.p.). Szczegółowa charakterystyka skomplikowanego reżimu prawnego otuliny wymagałaby odrębnego omówienia. Na potrzeby niniejszego opracowania należy tylko podkreślić, że choć otulina to, rzecz jasna, nie to samo, co obszar parku narodowego, to stanowi ona ograniczenie możliwości korzystania z powierzchni, którą wyznacza – na czele z wykonywaniem prawa własności nieruchomości położonych w jej granicach⁴⁹.

Zgodnie z niedawnym orzeczeniem Naczelnego Sądu Administracyjnego [NSA]

ustawowo określony cel otuliny stanowi podstawę do formułowania ograniczeń w sferze wykonywania własności nieruchomości położonych w otulinie, przy czym w otulinie parku narodowego można lokalizować tylko takie inwestycje, które dla tego parku nie stwarzają zagrożenia wynikającego z działalności człowieka⁵⁰.

chronione na podstawie u.o.p.; por. W. Radecki, *Podsumowanie i wnioski*, [w:] *Ochrona walorów turystycznych w prawie polskim*, Warszawa 2011, <https://sip.lex.pl/#/monograph/369232925/111?keyword=wojciech%20radecki&tochHit=1&cm=SREST> [dostęp: 14.05.2021].

⁴⁵ Warto zasygnalizować kwestię dotyczącą poziomu ochrony krajobrazu w prawie polskim. W. Radecki wskazywał, w kontekście prawoporównawczym, na koncepcję polskiej u.o.p. – ustawa ta, jakkolwiek uznała sam krajobraz za element chroniony, w istocie nie wprowadziła jego kompleksowej ochrony; por. W. Radecki, 8.2. *Możliwości wykorzystania rozwiązań czeskich i słowackich w polskich regulacjach ochrony przyrody*, [w:] *Prawna ochrona przyrody w Polsce, Czechach i Słowacji. Studium prawnoporównawcze*, Warszawa 2010. <https://sip.lex.pl/#/monograph/369211466/106?keyword=wojciech%20radecki&tochHit=1&cm=SREST> [dostęp: 14.05.2021].

⁴⁶ U.o.p., art. 5 pkt 14, art. 11.

⁴⁷ Por. K. Gruszecki, op. cit., komentarz do art. 11 u.o.p.

⁴⁸ Zgodnie z art. 23 ustawy z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie (Dz.U. 1995 nr 147, poz. 713, ze zm.) obwód łowiecki stanowi obszar gruntów o ciągłej powierzchni, zamkniętej jego granicami, nie mniejszy niż trzy tysiące hektarów, na którego obszarze istnieją warunki do prowadzenia łowiectwa.

⁴⁹ Por. K. Gruszecki, op. cit., komentarz do art. 11 u.o.p.

⁵⁰ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 30 maja 2019 r., II OSK 1291/18.

Z kolei Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie podkreślił, że o niemożności zaakceptowania określonej inwestycji na terenie otuliny przesądza brak możliwości pogodzenia tej inwestycji z funkcją ochronną otuliny⁵¹.

Zapoznanie się z wyżej zacytowanymi orzeczeniami sądowymi jest istotne z punktu widzenia charakterystyki pojęcia otuliny parku narodowego. Wyznaczenie otuliny ma charakter obligatoryjny, ale sankcjonowanie reżimu prawnego, jaki jest z nią związany, może stanowić ważny i efektywny instrument ochrony parku narodowego przed zagrożeniami zewnętrznymi.

Wnioski

Funkcjonowanie parków narodowych jest – z prawnego punktu widzenia – skomplikowanym procesem, na który składa się stosowanie norm prawa publicznego i prywatnego, krajowego i europejskiego, a nawet międzynarodowego. Nie ulega wątpliwości, że w interesie społecznym leży taka interpretacja prawa, która zakłada – jako punkt wyjścia – urzeczywistnienie celów utworzenia parku narodowego. Są nimi bowiem

zachowanie różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenie właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów.

Zasadniczą kwestią, która nasuwa się po analizie przedstawionych w niniejszym artykule wybranych zagadnień związanych z funkcjonowaniem parków narodowych, jest próba oceny obowiązującego stanu prawnego pod kątem tego, czy prawo to efektywnie chroni przyrodę – czy urzeczywistniane są w praktyce cele ochrony przyrody wynikające z u.o.p. Odpowiedź jest niejednoznaczna.

Z jednej strony polskie prawo wprowadza, przykładowo: możliwość ustanowienia ograniczeń działalności gospodarczej ze względu na ochronę przyrody⁵²; obowiązek wyznaczenia otuliny parku narodowego; konieczność uzgodnienia z dyrektorem parku narodowego projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w części dotyczącej parku narodowego i jego otuliny; możliwość nakładania grzywnien w drodze mandatu karnego w razie popełnienia wykroczenia w parku narodowym; katalog zakazów obowiązujących na terenie parków narodowych. Dość szeroka gama ograniczeń, nakazów czy zakazów skierowanych do organów jednostek samorządu terytorialnego, mieszkańców gmin – w granicach, których mieści się park narodowy, osób odwiedzających park naro-

⁵¹ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 11 maja 2010 r., IV SA/Wa 99/10.

⁵² Więcej na ten temat: por. D. Danecka, J. Kierzkowska, D. Trzcńska, op. cit.

dowy itd. jest dowodem na to, że w polskim prawie istnieje niemało instrumentów prawnych ukierunkowanych na ochronę przyrody.

Z drugiej zaś strony należy wyrazić wątpliwość co do tego, czy polskie prawo sprzyja ochronie przyrody parków narodowych w sposób efektywny. Wątpliwości te znajdują swe uzasadnienie wobec wymienionych w niniejszym artykule zidentyfikowanych zagrożeń dla OPN, takich jak zanieczyszczenie powietrza czy napór osadnictwa w bezpośrednim sąsiedztwie Parku. O ile napór osadnictwa może być w pewnym stopniu kontrolowany przez właściwe, z punktu widzenia ochrony przyrody, konstruowanie aktów zagospodarowania przestrzennego – brak jest w polskim prawie efektywnych instrumentów służących niwelowaniu zagrożeń pochodzących spoza obszaru parku narodowego lub jego otuliny⁵³. Ponadto katalog zakazów obowiązujących na terenie parków narodowych, choć wydaje się rozbudowany, bywa jedynie swoistą „listą życzeń”, co pokazuje praktyka⁵⁴.

Wprowadzanie koniecznych z punktu widzenia ochrony przyrody ograniczeń prawa własności, swobody działalności gospodarczej, swobody przemieszczania się osób itd. zawsze rodzić będzie – częściowo uzasadnione – wątpliwości natury konstytucyjnej. Urzeczywistnienie celów ochrony przyrody oznacza konieczność podejmowania szerokiego spektrum działań, nie wyłączając interwencji legislacyjnej uprawnionych podmiotów w przypadku, gdy obowiązujący stan prawny nie przewiduje efektywnych mechanizmów ochrony przyrody. Należy także wskazać na niezwykle istotną, z punktu widzenia ochrony przyrody, działalność orzecznictwa sądów. Otwarte pozostaje pytanie o to, czy poziom ochrony przyrody przystaje do wyzwań współczesności, w tym natężenia czynników wpływających na różnorodność biologiczną, przyrodę nieożywioną i walory krajobrazowe parków narodowych.

Bibliografia

Literatura

- Danecka D., *Podstawowe zasady i wartości w prawie ochrony przyrody*, [w:] D. Danecka, J. Kierzkowska, D. Trzcińska, *Ograniczenia działalności gospodarczej ze względu na ochronę przyrody*, Warszawa 2018.
- Górski M., Michalak M., [w:] D. Miąsik, N. Półtorak, A. Wróbel (red.), *Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Komentarz*, t. 1: (art. 1–89), Warszawa 2012.

⁵³ Por. A. Klasa, A. Sołtys-Lelek, *Aktualne problemy ochrony przyrody Ojcowskiego Parku Narodowego (Polska południowa)*, „Prądnik. Prace i materiały muzeum im. Prof. Władysława Szafra” 2013, t. 23, s. 7–52.

⁵⁴ Por. ibidem, por. A. Lis, *Kontrowersje wokół zlotu samochodów w Ojcowskim Parku Narodowym. Halas, spaliny. Czy to wszystko jest legalne?*, „Gazeta Krakowska”, 4 września 2020, <https://gazetakrakowska.pl/kontrowersje-wokol-zlotu-samochodow-w-ojcowskim-parku-narodowym-halas-spaliny-czy-to-wszystko-jest-legalne/ar/c15-15162500> [dostęp: 21.02.2021].

- Gruszecki K., *Ustawa o ochronie przyrody. Komentarz*, LEX/el. 2020.
- Klasa A., Sołtys-Lelek A., *Aktualne problemy ochrony przyrody Ojcowskiego Parku Narodowego (Polska południowa)*, „Prądnik. Prace i materiały muzeum im. Prof. Władysława Szafera” 2013, t. 23.
- Partyka J., *Ojcowski Park Narodowy*, Warszawa 2018.
- Partyka J., *Ruch Turystyczny w polskich parkach narodowych*, „Folia Turistica. Turystyka i Ekologia” 2010, nr 22.
- Radecki W., 8.2. *Możliwości wykorzystania rozwiązań czeskich i słowackich w polskich regulacjach ochrony przyrody*, [w:] *Prawna ochrona przyrody w Polsce, Czechach i Słowacji. Studium prawnoporównawcze*, Warszawa 2010. <https://sip.lex.pl/#/monograph/369211466/106?keyword=wojciech%20radecki&toHit=1&cm=SREST> [dostęp: 14.05.2021].
- Radecki W., *Podsumowanie i wnioski*, [w:] *Ochrona walorów turystycznych w prawie polskim*, Warszawa 2011, <https://sip.lex.pl/#/monograph/369232925/111?keyword=wojciech%20radecki&toHit=1&cm=SREST> [dostęp: 14.05.2021].
- Tuleja P., [w:] Czarny P., Florczak-Wątor M., Naleziński B., Radziejewicz P., Tuleja P., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Weatherill S., *EU Law, Cases and Materials*, Oxford 2010.

Akty prawne

- Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz.Urz. WE L 103 z 25.04.1979, s. 1, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 1, s. 98, z późn. zm.; wersja ujednolicona: Dz.U. UE L z dnia 26 stycznia 2010 r.).
- Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.Urz. WE L 206 z 22.07.1992, s. 7, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, s. 102, z późn. zm.).
- Europejska Konwencja krajobrazowa sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r., Dz.U. 2006 nr 14, poz. 98.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483.
- Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk, sporządzona w Bernie dnia 19 września 1979 r., Dz.U. 1996 nr 58, poz. 263.
- Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r., Dz.U. 1976 nr 32, poz. 190.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 kwietnia 2005 r. w sprawie ustanowienia strefy ochronnej zwierząt łownych w otulinie Ojcowskiego Parku Narodowego, Dz.U. 2005 nr 85, poz. 731 ze zm.

- Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2005 r. w sprawie nadania funkcjonariuszom Straży Parku w parkach narodowych oraz innym pracownikom parków narodowych, którym przysługują uprawnienia funkcjonariusza Straży Parku, uprawnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego, Dz.U. 2005 nr 74, poz. 648.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 stycznia 1956 r. w sprawie utworzenia Ojcowskiego Parku Narodowego, Dz.U. 1956 nr 4, poz. 22.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 sierpnia 1997 r. w sprawie Ojcowskiego Parku Narodowego, Dz.U. 1997 nr 99, poz. 607
- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz.U. 2009 nr 203, poz. 1569.
- Traktat o Unii Europejskiej, Dz.U. 2009 nr 203, poz. 1569.
- Ustawa z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie, Dz.U. 1995 nr 147, poz. 713, ze zm.
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Dz.U. 2004 nr 92, poz. 880, ze zm.
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, Dz.U. 2001 nr 106, poz. 1148 ze zm.
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Dz.U. 2003 nr 80, poz. 717 ze zm.
- Załącznik nr 1 do zarządzenia Ministra Klimatu z dnia 13 stycznia 2020 r. w sprawie zadań ochronnych dla Ojcowskiego Parku Narodowego na lata 2020–2022, poz. 9, Dz.Urz.MK.2020.9.

Orzecznictwo

- Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 10 grudnia 2014 r., II OSK 1292/13.
- Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 30 maja 2019 r., II OSK 1291/18.
- Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 5 października 2007 r., II SA/Go 471/07.
- Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 11 maja 2010 r., IV SA/Wa 99/10.
- Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 24 listopada 2010 r., IV SA/Wa 1630/10.
- Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 27 lutego 2008 r., IV SA/Wa 2550/07.
- Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 4 sierpnia 2009 r., IV SA/Wa 698/09.

Serwisy internetowe

- Człowiek w dolinie Prądnika*, http://www.ojcowskiParkNarodowy.pl/main/czlowiek_w_dolinie_pradnika.html/ [dostęp: 24.02.2021].
- Gatunki*, <https://www.wwf.pl/zagrozone-gatunki/> [dostęp: 24.02.2021].
- Geologia*, <http://www.ojcowskiParkNarodowy.pl/main/geologia.html/> [dostęp: 24.02.2021].
- Jaskinia Ciemna*, http://www.ojcowskiParkNarodowy.pl/main/jaskinia_ciemna.html/ [dostęp: 30.10.2020].
- Lasy*, <https://www.wwf.pl/lasy/> [dostęp: 24.02.2021].
- Natura 2000*, https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm/ [dostęp: 24.02.2021].
- Natura 2000. Dolina Prądnika w sieci Natura 2000*, http://www.ojcowskiParkNarodowy.pl/main/natura_2000.html/ [dostęp: 11.01.2021].
- Wykopaliska archeologiczne*, <https://archeologia.com.pl/wykopaliska-archeologiczne/> [dostęp: 30.10.2020].

Artykuły prasowe

- Lis A., *Kontrowersje wokół zlotu samochodów w Ojcowskim Parku Narodowym. Halas, spaliny. Czy to wszystko jest legalne?*, „Gazeta Krakowska”, 4 września 2020, <https://gazetakrakowska.pl/kontrowersje-wokol-zlotu-samochodow-w-ojcowskim-parku-narodowym-halas-spaliny-czy-to-wszystko-jest-legalne/ar/c15-15162500> [dostęp: 21.02.2021].
- Vall P. du, *Ojcowski Park Narodowy może stać się wspomnieniem*, „Gazeta Wyborcza”, 22 sierpnia 2020, <https://krakow.wyborcza.pl/krakow/7,44425,26231901,ojcowski-park-narodowy-moze-stac-sie-wspomnieniem-list-czytelnika.html/> [dostęp: 30.10.2020].
- W cieniu otuliny*, wywiad Andrzeja Muszyńskiego z Józefem Partyką, „Miesięcznik Znak”, <https://www.miesiecznik.znak.com.pl/w-cieniu-otuliny/> [dostęp: 21.03.2021].

National park as a legal form of nature protection – analysis of selected issues taking into account the example of the Ojcow National Park

Abstract

For many years – equally on a global scale, at the European level as well as in Poland – necessary actions have been taken aimed at creating an effective legal framework for nature protection. Nature is protected under international law, European Union law and Polish law. The acts of European law which should be pointed out from the perspective of this article (besides the EU Treaties) are the so-called Birds Directive and Habitats Directive. The Polish Constitution of 2 April 1997 stipulates

that the Republic of Poland shall protect the national heritage and ensure environmental protection guided by the principle of sustainable development. In the domestic Polish law, the Act of 16 April 2004 on nature protection constitutes the basic legal act of a statutory rank defining objectives, principles and forms of protection of living and inanimate nature and landscape.

The aim of this analysis of selected legal provisions regulating the functioning of national parks in Poland is an attempt to assess whether the existing law effectively protects nature, or whether it is rather a set of demands that are difficult or impossible to implement. This matter is crucial for the existence of such unique areas as the Ojcow National Park. The answer to the question whether the national park – as a form of nature protection – is protected in Poland in an effective way is ambiguous, which is illustrated by numerous examples, several of which are indicated in this article.

Keywords: national park, nature protection, Act on Nature Protection, Ojcow National Park, Jura Krakowsko-Czestochowska, spatial planning, national park buffer zone.